

Notitie

Contactpersoon Peter te Morsche

Datum 13 juli 2010

Kenmerk N001-4690289PMM-evp-V01-NL

Vleermuizen- en Steenmarteronderzoek Dr. Schaepmanstraat Hengelo

1 Inleiding

Uit de resultaten van de natuurtoets (met kenmerk R001-4657362POJ-evp-V01-NL, d.d. 9 september 2009) blijkt dat door de ontwikkeling van zestien wooneenheden aan de Dr. Schaepmanstraat mogelijk artikel 11 (verbodsbepaling) van de Flora- en faunawet zou worden overtreden voor vleermuizen en steenmarters. Deze verbodsbepaling stelt dat vaste verblijfplaatsen, met de daarbij behorende functionele leefomgeving, van, in dit geval, vleermuizen en steenmarters niet mogen worden verwijderd en of vernield. Door het verwijderen van de aanwezige bebouwing, groenstructuren en het plaatsen van gebouwen kan deze functionele leefomgeving van vleermuizen en steenmarters worden geschaad. Is dit het geval dan dienen mitigerende maatregelen te worden genomen voordat het voornemen tot uitvoer wordt gebracht. Het staat de opdrachtgever vrij om deze mitigerende maatregelen te laten toetsen door het ministerie van LNV.

Deze notitie geeft een beschrijving van het plangebied, en de gebruikte onderzoeksmethodiek. Daarnaast beschrijft het de resultaten en de conclusie van het onderzoek, inclusief een antwoord op de vraag of er ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk is voor het verstoren en/of verdwijnen van (onderdelen van leefgebieden van) vleermuizen en steenmarters.

2 Beschrijving plangebied

De locatie bevindt zich binnen stedelijk gebied met in de directe omgeving doorgaande en niet doorgaande wegen (zie figuur 2.1), met veel grote panden en woningen. De panden zijn over het algemeen wat verouderd, maar verkeren in goede staat van onderhoud. In de diverse tuinen komen verschillende groenstructuren voor. De wijk als geheel kan niet erg groen worden genoemd. Er is veel verhard oppervlak en er staat veel bebouwing.

De locatie bestaat uit een twee onder één kap woning, die wordt bewoond door krakers. Het pand wordt niet onderhouden en verkeert daarom in een slechte staat van onderhoud. Hierdoor zijn er op verschillende plekken gaten aanwezig waarin vleermuizen kunnen invliegen. De voorzijde van het pand grenst vrijwel direct aan de openbare (Dr. Schaepmanstraat) weg. Aan de noordzijde bevindt zich een geasfalteerde parkeerplaats, met eromheen verschillende groenelementen, waaronder enkele bomen. In deze bomen zijn geen nesten en geen holtes aangetroffen. Aan de achterzijde bevindt zich een tuin, waarin enkel bomen staan. De tuin is verwilderd. Er zijn, voor de verschillende soortgroepen, geen verblijfplaatsen aangetroffen.

Er is veel rommel aanwezig. Aan de zuidzijde is een gemeentelijk plantsoen aanwezig met hoofdzakelijk klein groen en enkel heesters.

Figuur.2.1 Ligging van het plangebied

3 Ecologie van de soort en onderzoeksmethodiek

3.1 Ecologie van vleermuizen

Vanwege de ligging van het plangebied in het stedelijk gebied en de aanwezige structuren is het aannemelijk dat vleermuizen aanwezig zijn. Aan de hand van de biotoop worden de Laatvlieger, Gewone dwergvleermuis en in mindere mate Rosse vleermuis, Gewone grootvleermuis en Gewone baardvleermuis verwacht.

De Gewone dwergvleermuis en de Laatvlieger komen veel in stedelijk gebied voor.

De Rosse vleermuis, Gewone grootvleermuis en Gewone baardvleermuis zijn in veel verscheidene gebieden aanwezig. In tabel 3.1 staat voor deze soorten weergegeven hoe deze het landschap gebruiken en waar verblijfplaatsen kunnen worden aangetroffen.

Tabel 3.1 Schematisch weergave van het landschapgebruik van de genoemde vleermuizen
 + = ongevoelig voor licht, - = gevoelig voor licht (Naar: Limpens *et al.*, 2004)

Soort	Type verblijfplaats	Type jachtgebied	Type vliegroute	Max. afstand tussen verblijfplaats en jachtplaats	Licht op route	Licht tijdens jacht
Gewone dwergvleermuis	Bebouwing	O.a. stedelijk gebied en bos	Lijnvormige structuur	1 - 15 km	-	+
Laatvlieger	Bebouwing	O.a. stedelijk gebied en bos	Lijnvormige structuur / open gebied	1 - 20 km	-	+
Rosse vleermuis	Boom	In bos / boven water	Open gebied	1 - 40 km	+	+
Gewone grootvleermuis	Boom / bebouwing	O.a. stedelijk gebied en bos	Open gebied	1 km	-	-
Gewone baardvleermuis	Boom	O.a. stedelijk gebied en bos	Open gebied	1-4 km	-	-

3.2 Ecologie van de steenmarter

Steenmarters komen vaak voor in de nabijheid van mensen en nemen daardoor hun intrek in huizen. De Steenmarter leeft meestal solitair. Marters in dorpen jagen soms in kleine groepjes. Deze dieren hebben ook een kleiner woongebied dan marters in de natuur, waar leefgebieden gemiddeld 80 hectare bedragen. De Steenmarter is luidruchtiger dan de Boomarter. Verblijfplaatsen bevinden zich in holle bomen en steenhopen. De dieren die vlakbij de mens wonen, betrekken zolders, vlieringen, stallen, schuren en zelfs auto's, onder de motorkap. Soms graaft hij ook een hol in de grond. De Steenmarter laat zijn uitwerpselen achter in een latrine.

3.3 Methodiek

3.3.1 Vleermuizen

De vleermuisinventarisatie is uitgevoerd met behulp van een batdetector (type: Petterson D240). Een batdetector is een apparaat dat ultrasone geluiden, die een vleermuis maakt, omzet in voor de mens hoorbare tikkende geluiden. Aan de hand van het soort geluid en de frequentie waarop de vleermuis het beste wordt gehoord, de zogenaamde 'piekfrequentie', kan in veel gevallen worden bepaald om welke vleermuissoort het gaat. Er zijn vijf veldbezoeken uitgevoerd in de periode augustus 2009 tot en met juni 2010. In tabel 3.2 is weergegeven waarop de focus van het desbetreffende onderzoek ligt. Meerdere bezoeken zijn nodig, omdat vleermuizen gebruik maken van een netwerk van verblijfplaatsen en jachtgebieden die in verschillende perioden in het jaar worden gebruikt. Door de bezoeken te spreiden, wordt een goed beeld verkregen van de aanwezigheid en het gebruik door vleermuizen van het plangebied.

Tabel 3.2 Periode van de uitgevoerde veldbezoeken. Tevens is de focus van elke verschillende inventarisatieronde beschreven

Soortgroep	Datum veldbezoek	Tijdstip	Focus	Weersomstandigheden
Vleermuizen	24 juni 2010	Ochtend	Zomerverblijfplaatsen, (kraamkolonies) vliegroutes en foerageergebieden	Droog, windkracht 3-4, relatief warm
Vleermuizen	31 mei 2010	Avond	Zomerverblijfplaatsen vliegroutes en foerageergebieden	Droog, windstil, 14-15C
Vleermuizen	15 april 2010	Avond	Zomerverblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden	Droog, windkracht 3-4, 10-13C
Vleermuizen	26 augustus 2009	Ochtend	Winterverblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen	Droog, windstil, warm
Vleermuizen	7 september 2009	Avond	Winterverblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden	Droog, geen wind, relatief warm

3.3.2 Steenmarters

Onderzoek naar steenmarters gebeurt op basis van zicht- en gehoorwaarnemingen. De Steenmarter komt voor in het oosten en zuiden van Nederland. Door de rommelige verwilderde tuin en de oude bebouwing met gaten en verspreid liggende materialen is de aanwezigheid van de Steenmarter, zowel binnen als buiten, niet uit te sluiten. De Steenmarter komt namelijk ook in een stad voor. Tijdens veldwerk is nadrukkelijk gelet op sporen, zoals krabsporen en vaste looproutes. Drie onderzoeksrondes zijn gecombineerd met de vleermuisinventarisaties. In het voorjaar, globaal in de maanden april en mei, als de steenmarters jongen hebben, kan ook op gehoor worden geïnventariseerd. De steenmarters en de jongen zijn dan nogal rumoerig.

Tabel 3.3 Periode van de uitgevoerde veldbezoeken. Tevens is de focus van elke verschillende inventarisatieronde beschreven

Soortgroep	Datum veldbezoek	Tijdstip	Focus	Weersomstandigheden
Steenmarters	31 mei 2010	Avond	Verblijfplaatsen en foerageergebieden	Droog, windstil, 14-15C
Steenmarters	26 augustus 2009	Ochtend	Verblijfplaatsen en foerageergebieden	Droog, windstil, warm
Steenmarters	7 september 2009	Avond	Verblijfplaatsen en foerageergebieden	Droog, geen wind, relatief warm

3.3.3 Werkzaamheden

Tijdens de bezoeken is gekeken naar de functionaliteit van het gebied voor vleermuizen en steenmarters. Waarbij de nadruk lag op het inventariseren van belangrijke verblijfplaatsen, foerageergebieden en voor vleermuizen ook de vliegroutes. Vliegroutes en/of foerageergebieden zijn vast te stellen door vleermuizen tijdens hun vlieguren (tussen de avond en ochtendschemer) te inventariseren. De Steenmarter vertoont zich ook hoofdzakelijk in de schemeruren. Hierdoor zijn beide onderzoeksmethoden goed te combineren. Verder wordt voor het invallen van de duisternis gelet op sporen (uitwerpselen en krabsporen).

4 Resultaten

4.1 Vleermuizen

Het eerste bezoek is op 26 augustus 2009 uitgevoerd bij droog, windstil en warm weertype. Tijdens het ochtendbezoek zijn vier exemplaren, op vliegroute, van de Gewone dwergvleermuis waargenomen. Eén exemplaar vloog over de Dr. Schaepmanstraat in noordelijke richting. Een volgend exemplaar vloog in de zelfde richting, maar boog naar oostelijke richting af en vervolgende zijn route over een naast gelegen bouwterrein. Het derde en vierde exemplaar vlogen van oost naar west, aan de noordelijk zijde (geasfalteerde parkeerplaats) van het plangebied. Andere duidelijke vliegroutes, of belangrijke foerageergebieden of verblijfplaatsen zijn niet aangetroffen.

Tijdens het tweede bezoek, 's avonds op 7 september 2009, is, bij vergelijkbaar weertype, wederom de vliegroute aan de noordzijde vastgesteld, aan de hand van enkele langsvliegende exemplaren van de Gewone dwergvleermuis. Aan de oostzijde van het pand (voorzijde), ter hoogte van de Dr. Schaepmanstraat is een foeragerende Gewone dwergvleermuis waargenomen. Bij dit exemplaar zijn diverse werfroepjes waargenomen. Dit kan duiden op de aanwezigheid van een winterverblijfplaats.

Aan de achterzijde van de woning is aan het begin van de avond één foeragerende Gewone dwergvleermuis waargenomen. Ter hoogte van de Deurningerstraat 15 en 17 zijn drie foeragerende gewone dwergvleermuizen gedetecteerd.

Het derde bezoek vond plaats op 15 april 2010, bij droog, halfbewolkt en relatief koud weertype. Rond 9 uur 's avonds is de eerste Gewone dwergvleermuis waargenomen, in de achtertuinen gelegen tussen de Dr. Schaepmanstraat en de Deurningerstraat. Later die avond is ter hoogte van Dr. Schaepmanstraat nr. 6 tot en met 12 één jagende Gewone dwergvleermuis waargenomen, en één jagende Gewone dwergvleermuis boven de tuin en puntvormige perk behorende tot Dr. Schaepmanstraat nr. 6.

Bij het vierde bezoek op 31 mei 2010 zijn meerdere jagende Gewone dwergvleermuizen waargenomen boven de parkeerplaats en de aangrenzende percelen aan de Dr. Schaepmanstraat. De waarnemingen vonden 's avonds plaats bij droog, halfbewolkt en relatief koud weertype.

Tijdens het laatste bezoek op 24 juni 2010, bij droog, relatief warm weer, is één foeragerende Gewone dwergvleermuis waargenomen.

4.2 Steenmarters

Tijdens, voor en na de vleermuisinventarisaties, is tevens naar de aanwezigheid van Steenmarters gekeken. Er zijn, op de ochtend en de avond van de onderzoeken geen zichtbare waarnemingen gedaan van sporen of individuen, welke de aanwezigheid van steenmarters aantoont.

4.3 Conclusies veldbezoeken

- Vanuit de veldbezoeken kan worden geconcludeerd dat het plangebied geschikt is als foerageergebied met vliegroutes voor de Gewone dwergvleermuis
- Er is na afronding van de 5 bezoeken geen zomer- of winterverblijfplaats vastgesteld
- Andere vleermuissoorten zijn niet waargenomen
- De aanwezigheid van de Steenmarter in het plangebied is niet aangetoond

5 Effectbeschrijving

In de voorgaande hoofdstukken zijn reeds enkele conclusies weergegeven. In onderstaand hoofdstuk wordt uiteengezet wat de effecten van het voornemen zijn op de verschillende gebruiksfuncties van vleermuizen en steenmarters in het plangebied. Na deze effectbeschrijving wordt bepaald of er een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk is voor het uitvoeren van de geplande werkzaamheden.

5.1 Vleermuizen

- Winterverblijven:
 - Winterverblijfplaatsen zijn niet aangetoond. Effecten op winterverblijfplaatsen zijn daarom uitgesloten
- Zomerverblijven:
 - Er zijn geen aanwijzingen voor vaste zomerverblijfplaatsen van deze soort. Effecten op zomerverblijfplaatsen zijn daarom uitgesloten
- Foerageerplaatsen:
 - Door het verwijderen van de groenstructuren en bebouwing verdwijnt er foerageergebied. De waargenomen aantallen vleermuizen tijdens de twee inventarisaties waren echter niet al te groot en aangezien in de omgeving voldoende alternatief foerageergebied aanwezig is, worden effecten door het verdwijnen van het leefgebied op de populatie van de voorkomende vleermuizen niet verwacht
- Vlieg- en migratieroutes:
 - De aanwezigheid van vliegroutes is zeer beperkt waargenomen. Het verwijderen van de bebouwing en groenstructuren heeft hierdoor een beperkt en tijdelijk effect

Algemeen

Een hechte binding van de vleermuizen met het plangebied of structuren erin is niet waargenomen. De aantallen vleermuizen die werden aangetroffen tijdens de onderzoeken zijn gemiddeld tot klein voor een dergelijk terrein. Ook het aantal soorten is zeer beperkt. Het betreft in dit geval de meest algemeen voorkomende vleermuissoort. Het gebied is dan ook niet van wezenlijk belang voor het voortbestaan van de soort.

5.2 Steenmarters

- Verblijfplaats:
 - De sloop van het pand heeft geen effect op verblijfplaatsen van de Steenmarter. Ten tijde van het onderzoek waren verblijfplaatsen van de Steenmarter niet aanwezig
- Foerageerplaatsen:
 - Foerageergebied van de Steenmarter is niet aangetroffen. Het plangebied en omgeving zijn marginaal foerageergebied. De ontwikkeling van het gebied zou bij aanwezigheid van de Steenmarter in de bredere omgeving slechts een zeer klein effect hebben op het foerageergebied van steenmarters. Steenmarters foerageren in een groot gebied

6 Conclusie

Op basis van het uitgevoerde onderzoek is een beeld verkregen van de verspreiding van vleermuizen en steenmarters in het plangebied:

- Er hebben vijf veldbezoeken plaatsgevonden om het verspreidingsbeeld van vleermuizen in het plangebied weer te geven
- Het plangebied maakt deel uit van het leefgebied van één soort, namelijk de Gewone dwergvleermuis
- Het voorkomen van andere soorten vleermuizen is in het voorjaar of zomer niet uitgesloten
- Het plangebied en de omgeving worden benut als vliegroute en als jachtgebied
- Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetoond
- Met de uitvoering van de voorgenomen herinrichting wordt een gedeelte van het foerageergebied van de Gewone dwergvleermuis aangetast, echter doordat er voldoende alternatief leefgebied in de omgeving aanwezig is, wordt er geen effect verwacht op de lokale populatie gewone dwergvleermuizen door aantasting van foerageergebied of routes
- Steenmarters zijn op basis van de uitgevoerde inspanning niet aanwezig in het gebied

7 Bronvermelding

- [Limpens, H., Twisk, P., Veenbaas, G., 2004]
Met vleermuizen overweg. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouw, Delft, en Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem. 24 pp.
- [Limpens, H.]
Vleermuizen en planologie. Uitgave van Zoogdierverseniging VZZ, Eco Consult & Project Management, november 2005.
- www.waveka.nl
- www.VZZ.nl
- www.vleermuis.net